

April 1967

Op een donderdagavond ging de telefoon. Of de voorzitter van de voetbalvereniging langs kon komen. ‘Natuurlijk,’ riep mijn vader joviaal, ‘de koffie staat klaar. Ga jij eens koffie zetten,’ zei hij tegen mijn moeder, ‘zo meteen staat Van Hoensel hier voor de deur.’

‘Wat moet die hier nou?’

‘Het zou me eerlijk gezegd niets verbazen als hij me komt uitnodigen om deel te nemen aan de scheidsrechtercursus. Je weet dat ik buitengewoon goed vlag.’

‘Dat kan hij je toch ook op de club vragen?’

‘Flikker jij nou maar op naar de keuken. Logisch nadenken is aan jou nog nooit besteed geweest.’

‘Mama zou het best eens bij het rechte eind kunnen hebben, pap,’ zei ik. ‘Zou er niet iets anders aan de hand kunnen zijn?’

Hij haalde zijn schouders op en deed er het zwijgen toe.

Elke zaterdagochtend stapte hij fluitend op zijn fiets om te gaan vlaggen. Meestal ging ik mee om hem een plezier te doen. Veel had ik er niet aan. Eenmaal in de kantine had hij het hoogste woord, vooral over politiek en voetbal. Hij schoof bij willekeurige mensen aan tafel. Zijn verhalen ontvaardden meestal in cynische monologen die bol stonden van zinnen als ‘godverdomme, laat me toch niet lachen, zijn ze nou helemaal besodemieterd daar in Den Haag, lafbekken zijn het,’ of als het over voetbal ging: ‘het is gewoon een kwestie van doorbeuken, we zijn geen mietjes, voetbal is oorlog.’ Hij was bijzonder gecharmeerd van het woord ‘lafbek’. In zijn ogen was vrijwel iedereen een lafbek.

Hij had totaal geen oog had voor het ongemak dat hij veroorzaakte. Terwijl hij in lange volzinnen uitweidde over zijn favoriete onderwerpen, waren zijn toehoorders uitsluitend bezig met de vraag hoe ze aan zijn klemmende aandacht konden ontsnappen, hoe ze aan deze beproeving met goed fatsoen een einde konden maken. Er was niemand die echt naar hem luisterde. Gelukkig vond Jan het prima om aan het tafeltje van mijn vader te zitten. Hij genoot domweg van de biertjes die mijn vader, gul als hij was, liet aanrukken. ‘Doen we er nog eentje?’ riep hij uitbundig tegen Jan, die nog bij zijn moeder woonde. Hij was werkeloos en stotterde. ‘We ddoen er nog een,’ zei Jan. Mijn vader gaf een klap op de tafel en stak zijn wijsvinger op. ‘Hier nog twee bier’, zijn stem schalde door de kantine.

Het eindigde er altijd mee dat ik, duidelijk hoorbaar voor iedereen, zei dat het tijd was. ‘Pap, je moet toch nog met de scheidsrechter overleggen?’ Prachtig vond hij het als ik dat zei.

Met een triomfantelijke blik verliet hij de kantine. Bij de deur stak hij nog even nonchalant zijn hand op naar Jan en de anderen.

De bel. Mijn moeder ging opendoen. Van Hoensel wilde zijn jas aanhouden, ‘ik blijf maar even,’ zei hij. Met een strak gezicht ging hij op een eetkamerstoel zitten, recht tegenover mijn vader, die op de bank zat en een opperbest humeur had. ‘Koffie?’ glunderde hij, ‘ik zou maar gauw ja zeggen, want deze koffie smaakt heel wat beter dan die in onze kantine.’

‘Graag, met melk en suiker,’ Van Hoensel keek alsof hij zojuist het bericht had gekregen dat hij ongeneeslijk ziek was en nog hooguit drie maanden te leven had. Met veel bombarie kwam mijn vader aanzetten met een dienblad met daarop de koffie, melk, suiker en een stuk ontbijtkoek, kwistig besmeerd met boter.

‘Bedankt,’ zei Van Hoensel vlak.

‘Wat hebben we toch een mooie vereniging,’ begon mijn vader het gesprek. ‘Onze club heeft ongelooflijk veel potentie. Met een paar verstandige beleidsbeslissingen sleuren we de club zo de hoofdklasse in, ik zou het wel weten.’

Van Hoensel schoof ongemakkelijk heen en weer op zijn stoel. Het was vrij warm in de kamer en kleine zweetstraaltjes liepen over zijn gezicht. Hij zette zijn koffiekopje op de salontafel, knoopte zijn jas open, kuchte en nam het woord. Mijn moeder en ik keken van een afstandje bezorgd toe.

‘Ja, eh,’ Van Hoensel richtte zijn blik op een onzichtbaar punt ver boven het hoofd van mijn vader, ‘ik weet niet zo goed hoe ik het je moet vertellen, maar ons bestuur heeft berichten ontvangen over je oorlogsverleden. Als vereniging hebben wij vanzelfsprekend een voorbeeldfunctie voor jongeren en nu wij weten, wat jij natuurlijk zelf ook weet, lijkt het ons het beste dat jij besluit om je activiteiten voor onze club met onmiddellijke ingang te beëindigen. Dat is beter dan dat wij jou uitsluiten. Zo houd je de eer aan jezelf.’

Het zweet gutste nu vrijuit over het hoogrode gezicht van Van Hoensel, die er waarschijnlijk allang spijt van had dat hij zijn winterjas had aangehouden. ‘Als bestuur zijn wij uitermate tevreden over je werk als grensrechter, je bent scherp, je ziet alles en je bent ontzettend betrokken, dus daar ligt het niet aan. En wij zijn ook zeer onder de indruk van de nauwgezette notulen die jouw vrouw van onze vergaderingen maakt.’ Hij knikte vriendelijk naar mijn moeder. ‘Wij erkennen jullie kwaliteiten, daarom is er sprake van een groot gemis. Dat neemt niet weg dat wij als bestuur helaas hebben moeten besluiten om geen gebruik meer te maken van jullie inbreng. Wij kunnen het ons niet permitteren om als vereniging geassocieerd te worden met Nederlanders die “fout” waren in de Tweede Wereldoorlog.’

Graag help ik jullie bij de administratieve afhandeling van de opzegging van jullie lidmaatschap. En als het mogelijk is, neem ik nu alvast de typemachine mee die jullie in bruikleen hebben.'

Het was als een tableau vivant, alsof de tijd stilstond. Niemand nam de regie, de woorden van Van Hoensel hingen in de lucht. Mijn vader zat sprakeloos op de bank, mijn moeder zat met afhangende schouders en een gebogen hoofd in haar stoel.

Van Hoensel wist niet goed hoe hij zijn boodschap materieel moest verzilveren.

'Zal ik jullie dan maar als lid afmelden? Dat is voor jullie misschien wel zo gemakkelijk.'

Zonder op antwoord te wachten vroeg hij of hij de typemachine morgenochtend kon laten ophalen.

Mijn moeder stond op. Even later verscheen ze in de deuropening, op haar armen droeg ze de grote zwarte typemachine. 'Hier,' zei ze, 'neem maar mee, het is jullie oorlog.'

